

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

ОСНОВИ НА ПРАВОТО

ИЗБОРНА

за III година

ЕКОНОМСКА, ПРАВНА И ТРГОВСКА СТРУКА
правен техничар

Скопје, мај 2001 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ОСНОВИ НА ПРАВОТО

1.2. Образовен профил и група струки на кои им припаѓа наставниот предмет

1.2.1. Образовен профил: Правен техничар

1.2.2. Група струки: Економска, правна и трговска струка

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Изборна настава - заеднички предмет за струката

1.4. Година (фаза) на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Трета година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно (неделен контакт): 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно (квота на изучување): 72 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Изборен предмет

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

Целта на наставата по наставниот предмет *основи на правото за матура*, е ученикот да стекне продлабочени и проширени стручно теоретски знаења од областа на облигационото и трговското право, кои ќе ги применува за совладување на содржините од другите области на правото, со цел да се оспособи за продолжување на образованието во соодветните и сродните високообразовни установи.

Од општата цел на наставата по предметот *основи на правото за матура* произлегуваат следниве посредни цели:

- Ученикот да ја познава и применува правна терминологија, посебно од областа на облигационото и трговското право;
- да го сфати статусот и организацијата на поврзните друштва и на државата како трговец;
- да ги согледа видовите на други стопански субјекти и нивното здружување;
- да склучува договори во стоковниот промет;
- да ги разликува специфичностите на договорите во меѓународниот промет;
- да ја почитува законската регулатива, приспособувајќи се на општествено - економските и политичките промени;
- да развива позитивен однос кон законитоста во сите сфери од функционирањето на правната држава и владеењето на правото.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на програмските содржини од *основи на правото за матура*, односно за постигнување на поставените цели, потребни се основни знаења стекнати од наставните предмети, *основи на бизнисот* од I година и *основи на правото* од I и II година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. УЧЕСТВО ВО ДРУГИ ТРГОВСКИ ДРУШТВА (ПОВРЗНИ ДРУШТВА)	8	Ученикот: - да се запознае со поимот за поврзни друштва; - да ги разликува видовите на поврзување и воспоставување на односи меѓу друштвата; - да ги споредува друштвата со значајно учество, мнозинско учество и заемно учество; - да се запознае со поимот на зависно и владеечко друштво; - да ги разликува холдинг друштвата.	Наставникот: - насочено води дискусија со употреба на шематски приказ за формите на трговските друштва со употреба на графоскоп или ЛЦД проектор, со цел повторување на знаењата од оваа област стекнати во претходната година; - разгледува и проследува структура на статут на поврзно друштво или целокупен предмет од регистарски суд и донесува заклучоци заедно со учениците; - организира посета на поврзно друштво.	<i>1. Основи на правото за ИИ година</i> Тематски целини: - поим за трговец поединец и трговско друштво; - форми на трговски друштва.
2. ДРЖАВАТА КАКО ТРГОВЕЦ	4	- да ги разбере друштвата во сопственост на државата; - да ги објасни друштвата со	- разгледува и проследува структура на статут на друштва во сопственост на државата и	<i>1. Основи на правото за ИИ година</i>

		учество на државата.	друштва со учество на државата и донесува заклучоци заедно со учениците; - организира посета на горенаведените друштва.	Тематска целина: - форми на трговски друштва. <i>1. Основи на правото за матура за ИИИ година</i> - со претходната тематска целина.
3. ДРУГИ СТОПАНСКИ СУБЈЕКТИ	16	<ul style="list-style-type: none"> - да се запознае со поимот и појавата на банките; - да ја согледа улогата на банките и нивното основање; - да се запознае со карактеристиките на банкарскиот систем во Р. Македонија; - да ги класифицира видовите на банки и банкарски работи; - да го објасни управувањето со банка и органи на банка; - да ги идентификува другите финансиски организации (поштенска штедилница и штедилница); - да ги разбере принципите на банкарското работење (ликвидност, сигурност и ефикасност на вложувањето и профитабилност); - да се запознае со поимот на друштва за осигурување; 	<ul style="list-style-type: none"> - презентира шематски приказ за видови банки и банкарски работи со употреба на хамер, графоскоп или ЛЦД проектор; - организира посета на банка, како и на друштво за осигурување и задруга; - поканува стручни и компетентни лица од банките или друштвата за осигурување во училиштето, со цел одржување на консултативни средби со учениците; - читање на Законот за банки и штедилници со цел да се разбере управувањето со банката и органите на банката, како и на другите финансиски институции. 	<i>1. Основи на бизнисот за ИИ година</i> Тематска целина: - финансирање на малиот бизнис.

		<ul style="list-style-type: none"> - да го разликува основањето и видовите на друштва за осигурување; - да ги разбере работите на осигурување; - да ги споредува видовите на задолжително осигурување; - да се запознае со карактеристиките и видовите на задруги. 		
4. ЗДРУЖУВАЊЕ НА СТОПАНСКИТЕ СУБЈЕКТИ	4	<ul style="list-style-type: none"> - да ја сфати улогата и значењето на Стопанска комора; - да ги препознава другите видови на здружување на стопанските субјекти (деловни и професионални здруженија). 	- организира посета на Стопанска комора, како и на некое деловно и професионално здружение.	<p><i>1. Основи на правото за матура за ИИИ година</i></p> <p>- со претходната тематска целина.</p>
5. ДОГОВОРИ ВО СТОКОВНИОТ ПРОМЕТ	40	<ul style="list-style-type: none"> - да го објасни начинот, формата, времето и местото на склучување на договорот за купопродажба; - да се истакне значењето на битните елементи на договорот за купопродажба (предмет, цена и страни); - да ги разликува небитните елементи на договорот за купопродажба (време, место, начин на испорака на стоката и начин на плаќање); - да ги утврди обврските на 	<ul style="list-style-type: none"> - насочено води дискусија за повторување на стекнатите знаења за договорите за купопродажба и за превоз, со цел продлабочување на знаењата преку оваа тема; - ги поттикнува учениците преку групна работа да изработат шема за договорите во стоковниот промет; - организира презентирање на 	<p><i>1. Основи на правото за И година</i></p> <p>Тематска целина:</p> <p>- субјекти на правото.</p> <p><i>1. Основи на правото за ИИ година</i></p> <p>Тематска целина:</p> <p>- договори во стоковниот промет.</p>

	<p>продавачот:</p> <p>а. предавање на предметот, б. одговорност за материјалните недостатоци и в. одговорност за правните недостатоци (заштитата од евикција);</p> <p>- да ги утврди обврските на купувачот:</p> <p>а. исплата на цената и б. преземање на предметот;</p> <p>- да го разбере пренесувањето на сопственоста, ризикот и трошоците во зависност од транспортните клаузули;</p> <p>- да се уочи задоцнувањето на страните при исполнување на договорот;</p> <p>- да го сфати поимот и значењето на договорот за превоз на стока со железница;</p> <p>- да го објасни склучувањето и елементите на договорот за превоз на стока со железница;</p> <p>- да ги елаборира правните односи на договорот за превоз на стока со железница (обврски на железницата, на испраќачот и на примачот на стоката);</p> <p>- да го објасни склучувањето на</p>	<p>склучени договори во пракса кои се (по можност) прибирани од страна на учениците преку групна работа, а потоа изведува заклучоци заедно со учениците;</p> <p>- организира, координира и контролира вежби за склучување на договори по претходно даден образец преку тандемска работа.</p>	
--	--	--	--

	<p>договорот за превоз на стоката во патниот сообраќај;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги елаборира правните односи на договорот за превоз на стоката во патниот сообраќај (обврски на превозникот, на испраќачот и на примачот); - да го објасни склучувањето на договорот за воздушен превоз на стоката; - да ги елаборира правните односи на договорот за воздушен превоз на стоката (обврски на превозникот, на испраќачот); - да го објасни склучувањето и видовите на договорот за превоз на стока по морски пат; - да ги елаборира правните односи на договорот за превоз на стока по морски пат (обврски на бродарот и на испраќачот); - да се запознае со поимот и значењето на договорот за лиценца; - да ги разликува правата од индустриска сопственост (патенти, лиценци, модели или мостри, стоковни и услужни жигови и ознака за потекло на стоката); 		
--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - да го разбере склучувањето на договорот за лиценца; - да ги елаборира правните односи договорот за лиценца (обврски на давателот на лиценца и на корисникот на лиценца); - да го разбере поимот и значењето на договорот за кноњ – хоњ (знаење – умеење); - да го објасни склучувањето на договорот за кноњ – хоњ (знаење – умеење); - да ги елаборира правните односи на договорот за кноњ – хоњ (обврски на давателот на кноњ- хоњ и на корисникот на кноњ- хоњ); - да го разбере поимот и правната природа на договорот за лизинг; - да го објасни склучувањето на договорот за лизинг; - да елаборира правни односи на договорот за лизинг (обврски на давателот на лизинг и на корисникот на лизинг); - да го сфати поимот и видовите на договорот за франшизинг; - да го објасни склучувањето на договорот за франшизинг; - да ги елаборира правните односи на договорот за франшизинг 		
--	--	--	--

	<p>(обврски на давателот на франшизинг и на корисникот на франшизинг);</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го сфати поимот и значењето на договорот за посредување; - да го објасни склучувањето на договорот за посредување; - да ги елаборира правните односи на договорот за посредување (обврски на посредникот и на налогодавецот); - да го разбере поимот и значењето на договорот за трговско застапување; - да го објасни склучувањето на договорот за трговско застапување; - да ги елаборира правните односи на договорот за трговско застапување (обврски на застапникот и на налогодавецот); - да го разбере поимот и значењето на договорот за комисион; - да го објасни склучувањето на договорот за комисион; - да ги елаборира правните односи на договорот за комисион (обврски на комисионерот и на комингентот); - да ги разликува видовите договори за комисион (продажен, куповен, комисион со клаузула - 		
--	--	--	--

	<p>стар дел цредере, комисион во транспортот и консигнација);</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го сфати поимот и значењето на договорот за експедирање (шпедиција); - да го објасни склучувањето на договорот за експедирање (шпедиција); - да ги елаборира правните односи од договорот за експедирање (обврски на експедитор - шпедитер - и на налогодавец); - да ги разликува видовите на шпедиција; - да го сфати поимот на договор за контрола на стоката и услуги; - да објасни склучувањето на договор за контрола на стоката и услуги; - да ги елаборира правните односи на договор за контрола на стоката и услуги (обврски на контролорот и на комингентот); - да ги разликува видовите на договори во туризмот (договор за организирање на патување, посреднички договор за патување и договор за ангажирање на угостителски капацитети - алотман); - да се истакне значење на 		
--	---	--	--

		<p>договорот за организирање на патување;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги елаборира правните односи од договорот за организирање на патување (обврски на организаторот на патување и на патникот); - да согледа специфичности на договорите во меѓународната трговија; - да ги разбере договорните клаузули (ИНКОТЕРМС); - да укаже на специфичностите во решавањето на споровите кај договорите во меѓународната трговија. 		
--	--	--	--	--

4.2. Наставни методи и активности на учење

За реализација на наставата по наставниот предмет *основи на правото за матура*, согласно поставените цели на наставниот предмет, како основни *наставни методи* ќе се користат: водење на насочена дискусија, решавање на проблеми и симулација на реални ситуации, учење преку сопствено откривање, слободни задачи, тимска настава и сл.

Активности на ученикот: да дискутира, да применува правила и законитости, да набљудува, да слуша, да прибележува, да повторува, да објаснува, да чита, да толкува позитивни законски прописи, да презентира, да открива во група и независно, да размислува критички, да дава свој суд, да работи домашни задачи.

Активности на наставникот се: организирање, планирање и подготовка на наставата, давање инструкции за работа, поттикнување на дискусии, објаснување, поставување прашања, оценување и поттикнување на самооценување и креативност од страна на учениците, симулирање на процеси и реални ситуации, презентирање, правење забелешки.

4.3. Организација и реализација на наставата по предметот

Процесот на учење во наставата по наставниот предмет *основи на правото за матура*, се изведува преку теоретска и практична настава во училница, организирани посети на трговски друштва и институции, организирани информативни средби, разговори и дискусии со претставници – стручни лица од практиката, во училиштето или во институциите и друштвата, со цел да се интегрираат знаењата и ставовите со практичните умеења на учениците. Наставата по овој наставен предмет се реализира и преку индивидуални домашни задачи, кои може да се изведуваат дома и во училиштето. Образовните активности по предметот *основи на правото за матура*, се организирани во две полугодија, четири тримесечија и неделен распоред на часовите.

4.4. Наставни средства и помагала

За поуспешна реализација на целите на наставниот предмет *основи на правото за матура*, потребно е да се користи: графоскоп, графофолии, ТВ, видеорикордер, видеоленти, компјутерска опрема, ЛЦД проектор, публикации, обрасци, шеми и сл. Литература потребна за реализација на наставата, како за наставниците така и за учениците е учебник за овој наставен предмет, наставни помошни материјали, стручни списанија, закони и практикуми од соодветни области, коментари на законите.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигнувањата на учениците, се врши преку континуирано следење во текот на учебната година, усно и писмено - преку тестови на знаења за секоја тема одделно, писмените извештаи за реализирани активности на учениците, креативноста, постигнувањата и резултатите од тимската работа, индивидуалните домашни задачи, покажан интерес и активно учество на учениците на часовите.

Во текот на учебната година, учениците се оценуваат со најмалку две оценки за секое полугодие, а се утврдуваат полугодишни и годишни оценки. Доколку ученикот не покаже резултати во реализирањето на конкретните цели на Наставната програма, се постапува според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование, наставникот треба да ги поседува следниве персонални, професионални и педагошки карактеристики: да го мотивира и да влијае позитивно на ученикот со својот начин на изразување, углед, појава, подготвеност за дополнителна работа, образование, систем на вредности и идеали; да соработува со другите наставници, стручни работници, социјални партнери, стручни институции; да поседува способност за изведување на настава и комуникација со учениците; да поседува способност за примена на современа образовна технологија; да поседува способност за планирање, организирање, воведување новини во наставниот процес, како и способност за професионално и педагошко самообразување; да е комуникативен и креативен.

6.2. Стандард за наставен кадар

- завршени студии по право ВИИ 1, со здобиена педагошко - психолошка и методска подготовка и положен стручен испит;
- завршени студии по економија ВИИ 1, со здобиена педагошко - психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард на простор за наставниот предмет

За реализација на Наставната програма по *основи на правото*, ќе се користи училиница или кабинет опремен со наставни средства, помагала и опрема согласно Нормативот.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА

ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: мај, 2001 година

7.2. Датум на превземање: мај 2008 година

7.3. Состав на работната група:

1. Снежана Димовска, советник, Биро за развој на образованието, Скопје
2. Д-р Горан Коевски, доцент, продекан, Правен факултет, Скопје
3. Ѓорѓи Бајлозов, советник, Министерство за економија, Скопје
4. Цвета Петреска, наставник, ДСУЕБ “Арсени Јовков”, Скопје
5. Весна Рафајловска, наставник, ДСЕПУ “Васил Антевски - Дрен”, Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 1.09. 2001 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *основи на правото за матура*, ја одобри министерот за образование и наука со решение број 11-2934/1 од 27.06.2001 година.